

DN.se

EN UTSKRIFT FRÅN DAGENS NYHETERS NÄTUPPLAGA, DN.SE, 2009-11-30 11:36

Artikelns ursprungsadress: <http://www.dn.se/nyheter/varlden/vinterkriget-triumf-for-finlandsk-mottitaktik-1.1004253>

Vinterkriget triumf för finländsk ”mottitaktik”

Publicerat 2009-11-29 22:23

Foto: Henrik Montgomery 26 augusti 2003. Kung Carl XVI Gustaf lägger ned en krans vid minnesstenen på Sandudds begravningsplats för de fallna svenska frivilliga i vinterkriget.

Tidigt på morgonen den 30 november 1939 korsade sovjetiska styrkor gränsen mellan Sovjet och Finland. Vinterkriget var ett faktum, ett krig som ledningen i Moskva med diktatorn Josef Stalin i spetsen väntade sig snabbt vinna. Så blev det inte.

I dagarna har 70 år passerat sedan Sovjet anföll Finland på bred front. Invasionsförsöket skedde under falsk förevändning av att finländska styrkor skulle ha beskjutit grannens territorium,

Den finländska statsledningen var inte oförberedd på sovjetisk aggression, men landets försvar stod svagt rustat.

Vad göra? Jo, försvara sig med list och rörlighet i de snötäckta skogarna där den sovjetiska krigsmaskinen kom rullande på vägar, med vagt begrepp om var eller när de vitklädda, skidburna och numerärt underlägsna finländarna skulle slå till.

Kraftmätningen i och kring lilla byn Suomussalmi i östra delen av mellersta Finland, i höjd med kuststaden Uleåborg, utkämpades mellan den 7 december 1939 och den 8 januari 1940 och resulterade i en förkrossande finländsk seger, en av flera triumfer för Finlands trupper under inledningen av det två och en halv månader långa kriget.

Den sovjetiska strategin var att skära av Finland på dess smalaste ställe. Suomussalmi, beläget strax väster om gränsen, ligger cirka tolv mil från Uleåborg och ryssarna tänkte sig att snabbt tränga fram ända till kuststaden vid Bottenviken. Men de båda divisionerna, omfattande cirka 36.000 man, kom aldrig längre än till Suomussalmi.

Överste Hjalmar Siilasvuos till antalet underlägsna trupper lyckades ringa in fienden. I sträng kyla bekämpade man fienden framgångsrikt med ”mottitaktik” och den 7 januari 1940 var nederlaget ett faktum för de sovjetiska divisionerna. Mottitaktiken gick ut på att agera så att motståndarens trupper delades upp i mindre isolerade styrkor, mottier (finska för mått, en term inom skogsbruket), som därefter nedkämpades en i sänder.

Först brände finlänadarna ner Suomussalmi, för att beröva Röda armén skydd mot kölden när byn kort efter intogs. Försvarens drog sig undan över istäckta sjöar.

De första sovjetiska anfällen misslyckades helt. Vid en annan sammandrabbning led finlänarna stora förluster, utan att något sovjetiskt avancemang västerut följde.

Den 24 december gjorde ryssarna ett nytt försök med ett anfall mot inringade finländska styrkor. Genombrottet uteblev. I stället anföll finlänarna, efter att ha fått förstärkningar, några dagar senare. Man återtog byn och de sovjetiska trupperna flydde fältet.

Mellan den 4 och 7 januari lyckades finlänarna med mottitaktiken splittra den sovjetiska styrkan i flera isolerade grupper, som sedan efterhand nedkämpades, en i sänder. Förlusterna har inte kunnat beräknas exakt, men Röda armén förlorade minst 23.000 man i stupade, ihjälfrusna och fångar, förutom mängder av materiel i slaget om Suomussalmi. De finländska förlusterna uppgick till 2.100 man, varav 900 stupade eller saknade.

Utgången av slaget fick stor psykologisk betydelse. Liknande segrar, bland annat vid Tolvajärvi och Ägljärvi norr om sjön Ladoga, visade att de tungfotade sovjetiska divisionerna var dåligt förberedda på vad uppdraget i främmande land egentligen fordrade.

Framgången i Suomussalmi meförde att den redan höga stridsmoralen bland de finländska soldaterna stärktes ytterligare. Att sedan den sovjetiska övermakten ändå tvingade det lilla Finland till en fred på hårda villkor, undertecknad av statsminister Risto Ryti i Moskva den 12 mars 1940, får ses som en oundviklig eftergift i ett betydligt större politiskt sammanhang än det som gällde förhållandet mellan det stora Sovjet och det lilla Finland.

Den oheliga Molotov-Ribbentrop-pakten mellan Nazi-Tyskland och det kommunistiska Sovjetunionen gällde fortfarande. Läget blev ett helt annat när Hitlers armeer i juni 1941 marscherade österut.

De fortsatta striderna mellan Finland och Sovjet – fortsättningskriget juni 1941–september 1944 – byggde till stor del på dessa förändrade förutsättningar. Oaktat andra följder visade Finland vid krigsslutet på nytt att man lyckats hindra Röda armén från att fullfölja sin befälhavare Josef Stalins order om att erövra ett grannland.

Kalle Holmberg
kalle.holmberg@dn.se